

دانشگاه هرمزگان

پردیس دانشگاهی قشم

پایان نامه برای دریافت درجهی کارشناسی ارشد در رشته مشاوره خانواده

عنوان:

بررسی مقایسه ابعاد تعارضات زناشویی در زوجین دارای تعارضات زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی در شهرستان بندرعباس

استاد راهنما:

دکتر سیدرضا فلاح چای

اساتید مشاور:

دکتر کوروش محمدی

دانشجو:

مرضیه بهرام نیا

۱۳۹۲ شهریور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

صفحه

فصل اول: کلیات تحقیق.....	۱
۱-۱- مقدمه:.....	۲
۲-۱- بیان مسئله:.....	۳
۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق:.....	۶
۴-۱- اهداف پژوهش:.....	۷
۵-۱- سوال‌های پژوهش:.....	۷
۶-۱- تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها:.....	۸
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق.....	۹
۱-۲- تعارضات زناشویی.....	۱۰
۱-۱-۲- تعریف تعارض.....	۱۲
۲-۱-۲- نظریه‌های تعارض.....	۱۴
۱-۲-۱-۲- رویکرد روان‌پویش.....	۱۴
۲-۲-۱-۲- رویکرد دلبستگی.....	۱۵
۳-۲-۱-۲- رویکرد شناختی.....	۱۵
۴-۲-۱-۲- رویکرد رفتاری.....	۱۶
۵-۲-۱-۲- نظریه‌ی تفاوت ادراکی:.....	۱۷
۶-۲-۱-۲- نظریه‌ی برابری.....	۱۷
۷-۲-۱-۲- نظریه‌ی تبادل.....	۱۷
۸-۲-۱-۲- نظریه‌ی اسناد.....	۱۸
۹-۲-۱-۲- نظریه‌ی رفتاری-رویدادی.....	۱۸
۱۰-۲-۱-۲- نظریه‌ی مذاکره.....	۱۸
۱۱-۲-۱-۲- نظریه‌ی رشد.....	۱۹
۳-۱-۲- عوامل ایجاد تعارض در رابطه‌ی زناشویی.....	۱۹
۱-۳-۱-۲- تعاملات نامناسب.....	۱۹
۲-۳-۱-۲- تفاوت‌های شخصیتی.....	۲۰
۳-۳-۱-۲- شباهت‌ها.....	۲۱
۴-۳-۱-۲- آسیب‌های روانی مشکلات حل نشده.....	۲۱

۲۱	۲-۱-۳-۵- فرآیندهای تعاملی دو طرفه
۲۲	۲-۱-۳-۶- عوامل محیطی
۲۳	۲-۱-۳-۷- تقابل
۲۳	۲-۱-۳-۸- سن
۲۴	۲-۱-۳-۹- نژاد
۲۴	۲-۱-۳-۱۰- مسائل مادی
۲۵	۲-۱-۴- پیامدهای تعارض
۲۵	۲-۱-۴-۱- پیامدهای مطلوب تعارض
۲۶	۲-۱-۴-۲- پیامدهای مخرب تعارض
۲۶	۲-۱-۵- طرفین درگیر
۲۷	۲-۲- طلاق عاطفی
۲۹	۲-۲-۱- تعریف طلاق عاطفی
۳۰	۲-۲-۲- علل و شرایط میانجی طلاق عاطفی
۳۰	۲-۲-۳- عوامل طلاق عاطفی
۳۳	۲-۲-۴- نظریه های روابط
۳۳	۲-۲-۴-۱- نظریه سیستمی کیفیت زناشویی مارکز
۳۳	۲-۲-۴-۲- نظریه مثلث عشقی استرنبرگ
۳۴	۲-۲-۴-۳- نظریه نظم خرد چلبی
۳۶	۲-۲-۵- مؤلفه های موثر بر طلاق عاطفی
۳۷	۲-۲-۶- علل استمرار زندگی در طلاق عاطفی
۳۸	۲-۳- پیشینه ی پژوهش
۳۸	۲-۳-۱- پیشینه ی پژوهش در خارج کشور
۳۹	۲-۳-۲- پیشینه ی پژوهش در داخل کشور
۴۱	فصل سوم
۴۲	۳-۱- مقدمه
۴۲	۳-۲- روش تحقیق
۴۲	۳-۳- جامعه آماری و روش نمونه گیری و حجم نمونه
۴۲	۳-۴- روش جمع آوری داده ها
۴۳	۳-۵- ابزار پژوهش

۴۳	۶-۳- شرح مراحل تحقیق
۴۴	فصل چهارم: توصیف و تجزیه و تحلیل یافته‌ها
۴۵	۱-۴- مقدمه
۴۵	۲-۴- تحلیل آمار توصیفی
۴۵	۱-۲-۴- توصیف ویژگی‌های جمعیت نمونه
۴۵	۱-۱-۲-۴- جنسیت
۴۶	۲-۱-۲-۴- متغیر سن
۴۷	۳-۱-۲-۴- سطح تحصیلات
۴۹	۴-۱-۲-۴- تعارضات زناشویی
۴۹	۱-۴-۱-۲-۴- تعارضات زناشویی
۴۹	۲-۴-۱-۲-۴- بعد کاهش همکاری
۵۰	۳-۴-۱-۲-۴- بعد کاهش رابطه‌ی جنسی
۵۱	۴-۴-۱-۲-۴- بعد افزایش واکنش‌های هیجانی
۵۱	۵-۴-۱-۲-۴- بعد افزایش جلب حمایت فرزند
۵۲	۶-۴-۱-۲-۴- بعد افزایش رابطه‌ی فردی با خویشاوندان خود
۵۳	۷-۴-۱-۲-۴- بعد کاهش رابطه‌ی خانوادگی با خویشاوندان همسر و دوستان
۵۴	۸-۴-۱-۲-۴- بعد جدا کردن امور مالی از یکدیگر
۵۵	۳-۴- تحلیل داده‌های استنباطی
۵۵	۱-۳-۴- آزمون سوال‌های تحقیق
۵۵	۱-۱-۳-۴- آزمون سوال نخست
۵۶	۲-۱-۳-۴- آزمون سوال دوم
۵۷	۳-۱-۳-۴- آزمون سوال سوم
۵۸	۴-۱-۳-۴- آزمون سوال چهارم
۶۳	۵-۱-۳-۴- آزمون سوال پنجم
۶۰	۶-۱-۳-۴- آزمون سوال ششم
۶۱	۷-۱-۳-۴- آزمون سوال هفتم
۶۲	فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری
۶۳	۱-۵- مقدمه
۶۳	۲-۵- تبیین یافته‌های مربوط به آزمون سوال‌های پژوهش

۷۲	..... ۳-۵ محدودیت‌های تحقیق
۷۳	..... ۴-۵ پیشنهادهای تحقیق
۷۳	..... ۱-۴-۵ پیشنهادهای کاربردی
۷۳	..... ۲-۴-۵ پیشنهادهای پژوهشی
۷۵	..... منابع و مآخذ
۷۵	..... منابع فارسی
۸۱	..... - منابع لاتین
۸۳	..... ضمائم

فهرست جداول

۴۵	..... جدول (۱-۴): آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر جنس
۴۶	..... جدول (۲-۴): آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر سن
۴۷	..... جدول (۳-۴): آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر سطح تحصیلات پاسخ‌گویان
۴۹	..... جدول (۴-۴): توزیع فراوانی افراد بر اساس متغیر تعارضات زناشویی
۵۰	..... جدول (۵-۴): توزیع فراوانی افراد بر اساس بعد کاهش همکاری
۵۰	..... جدول (۶-۴): توزیع فراوانی افراد بر اساس بعد کاهش رابطه جنسی
۵۱	..... جدول (۷-۴): توزیع فراوانی افراد بر اساس بعد افزایش واکنش‌های هیجانی
۵۲	..... جدول (۸-۴): توزیع فراوانی افراد بر اساس بعد افزایش جلب حمایت فرزند
۵۳	..... جدول (۹-۴): توزیع فراوانی افراد بر اساس بعد افزایش رابطه فردی با خویشاوندان خود
۵۳	..... جدول (۱۰-۴): توزیع فراوانی افراد بر اساس بعد کاهش رابطه خانوادگی با خویشاوندان همسر و دوستان
۵۴	..... جدول (۱۱-۴): توزیع فراوانی افراد بر اساس بعد جدا کردن امور مالی
۵۵	..... جدول (۱۲-۴): آزمون واریانس یک راهه مربوط به تفاوت میانگین در بعد کاهش همکاری
۵۶	..... جدول (۱۳-۴): آزمون شفه مربوط به تفاوت میانگین در بعد کاهش همکاری
۵۶	..... جدول (۱۴-۴): آزمون واریانس یک راهه مربوط به تفاوت میانگین در بعد کاهش رابطه جنسی
۵۷	..... جدول (۱۵-۴): آزمون شفه مربوط به تفاوت میانگین در بعد کاهش رابطه جنسی
۵۷	..... جدول (۱۶-۴): آزمون واریانس یک راهه مربوط به تفاوت میانگین در بعد افزایش واکنش‌های هیجانی
۵۸	..... جدول (۱۷-۴): آزمون شفه مربوط به تفاوت میانگین در بعد افزایش واکنش‌های هیجانی
۵۸	..... جدول (۱۸-۴): آزمون واریانس یک راهه مربوط به تفاوت میانگین در بعد حمایت‌جویی
۵۹	..... جدول (۱۹-۴): آزمون شفه مربوط به تفاوت میانگین در بعد حمایت‌جویی
۵۹	..... جدول (۲۰-۴): آزمون واریانس یک راهه مربوط به تفاوت میانگین در بعد افزایش رابطه با خویشاوندان خود
۶۰	..... جدول (۲۱-۴): آزمون واریانس یک راهه تفاوت میانگین در بعد کاهش رابطه خانوادگی با خویشاوندان همسر
۶۰	..... جدول (۲۲-۴): آزمون شفه مربوط به تفاوت میانگین در بعد کاهش رابطه با خویشاوندان همسر
۶۱	..... جدول (۲۳-۴): آزمون واریانس یک راهه مربوط به تفاوت میانگین در بعد جداسازی امور مالی از یکدیگر
۶۱	..... جدول (۲۴-۴): آزمون شفه مربوط به تفاوت میانگین در بعد جداسازی امور مالی از یکدیگر

فهرست اشکال و نمودارها

- شکل ۱: نمودار ستونی مربوط به سن..... ۴۶
- شکل ۲: نمودار دایره‌ای مربوط به سن..... ۴۷
- شکل ۳: نمودار ستونی مربوط به سطح تحصیلات..... ۴۸
- شکل ۴: نمودار دایره‌ای مربوط به سطح تحصیلات..... ۴۸

چکیده پایان نامه

نام خانوادگی: بهرام نیا	نام: مرضیه
عنوان پایان نامه: بررسی مقایسه ابعاد تعارضات زناشویی در زوجین دارای تعارضات زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی در شهرستان بندرعباس	
استاد راهنما: دکتر فلاح چای استاد مشاور: دکتر محمدی	
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: مشاوره	گرایش: خانواده
محل تحصیل (دانشگاه): پردیس دانشگاه قشم	
دانشکده: پردیس	
تاریخ فارغ التحصیلی:	تعداد صفحه: ۹۵
مفاهیم کلیدی: تعارضات زناشویی، زنان دارای طلاق عاطفی، زوجین.	
<p>چکیده:</p> <p>هدف از پژوهش حاضر بررسی تفاوت ابعاد تعارضات زناشویی در زوجین دارای تعارضات زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی در شهرستان بندرعباس بود. جامعه آماری در این پژوهش کلیه زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره و دادگاه خانواده شهر بندرعباس در سال ۹۲ بوده است. که از این جامعه آماری، نمونه‌ای به تعداد ۶۸ نفر، ۲۵ زوج دارای تعارض و ۱۸ زن دارای طلاق عاطفی، با روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. برای سنجش متغیرهای مورد مطالعه از پرسشنامه تعارضات زناشویی براتی و ثنایی (۱۳۸۳)، استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار spss و روش تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد. نتایج به دست آمده در پاسخ به سؤالات پژوهش نشان می‌دهد که بین زوجین دارای تعارض و زنان دارای طلاق عاطفی در ابعاد کاهش همکاری، کاهش رابطه‌ی جنسی، افزایش واکنش‌های هیجانی، جلب حمایت فرزندان، کاهش رابطه‌ی خانوادگی با خویشاوندان همسر و دوستان، و جدا کردن امور مالی از همدیگر، همگی در سطح معنی‌داری ۰/۰۱ و فاصله‌ی اطمینان بالاتر از ۹۹ درصد تفاوت معناداری وجود دارد. اما در بعد افزایش رابطه‌ی فردی با خویشاوندان خود تفاوت معنی‌داری بین زنان و مردان دارای تعارضات زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی وجود ندارد.</p>	

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

تعاریف متعددی برای واژه تعارض زناشویی ارائه شده است. درمانگران سیستمی تعارض زناشویی را تنازع بر سر تصاحب پایگاه‌ها و منابع قدرت و حذف امتیازات دیگری می‌دانند (براتی، ۱۳۷۵؛ قلیلی و همکاران، ۱۳۸۵). تعارض عبارت است از عدم توافق و مخالفت دو فرد با یکدیگر، ناسازگاری و نظرات و اهداف و رفتاری که در جهت مخالفت با دیگری صورت می‌گیرد و همچنین ستیزه‌ای بین افراد در اثر منافع ناهمسو و اختلاف اهداف و ادراکات مختلف (رابینز^۱، ۱۹۹۱؛ بهارستان، ۱۳۸۳). هالفورد^۲ (۲۰۰۱)، ضمن بحثی در مورد آشفتگی روابط زناشویی به توصیف نارضایتی مهم و مداوم در این رابطه پرداخته است (حیدری و همکاران، ۱۳۸۸). کاهن^۳ (۱۹۹۲)، هر جا عدم توافق، تفاوت یا ناسازگاری بین همسران وجود داشته باشد تعارض به وجود می‌آید (همان). فاورز^۴ و السون^۵ (۱۹۹۲)، نیز زوجین متعارض را ناراضی از عادات و شخصیت همسر و دارای مشکل ارتباطی در حوزه‌های گوناگون می‌دانند. در زمینه تأثیرات مخرب تعارض می‌توان به پیامدهای جسمی، روانی و رابطه‌ای آن اشاره نمود: از لحاظ روانی، اکثر افراد تعارض در روابط را بی‌نهایت تنش‌زا تجربه می‌کنند (هالفورد، ۲۰۰۱؛ حیدری و همکاران، ۱۳۸۸). تعارض با خطر فزاینده انواع اختلالات روانی از جمله افسردگی خصوصاً در زنان، سوء مصرف مواد بخصوص در مردان، ناکارآمدی جنسی در هر دو جنس و مشکلات رفتاری در پسران ارتباط دارد (افارل^۶، ۱۹۸۹؛ قلیلی، ۱۳۸۵). در یک تعریف ساده به نوعی طلاق و جدایی خاموش اطلاق می‌شود که به لحاظ قانونی و شرعی اتفاق نیفتاده و مرد و زن بنا بر ملاحظاتی و به ناچار در زیر یک سقف به ظاهر زندگی می‌کنند و لیکن به شدت سردی روابط و عدم تبادل احساسات و عواطف، احساس نارضایتی همراه با ناامیدی دارند (سالک، ۱۳۸۵). در طلاق عاطفی، زن و شوهر بدون این که به طور رسمی از هم جدا شوند، عواطف خود را از هم دریغ کرده و روی از هم بر می‌تابند زیرا دیگر اعتماد و احساسی بین‌شان نمی‌ماند. زن و مرد با اینکه در یک خانه و زیر یک سقف زندگی می‌کنند، با هم غذا می‌خورند، با هم کار می‌کنند، با هم مسافرت می‌روند و ... اما در اصل دو انسان بیگانه و بی‌تفاوت و بی‌احساس نسبت به هم هستند و سر هر کدام‌شان به مسائل و امور زندگی خود گرم می‌شود. طلاق عاطفی، آسیبی

---

1. Robbins, S
 2. Halford, W
 3. Cohn, J
 4. Fowers, S
 5. Olson, M
 6. Ofarrel, T

فراگیر نه تنها در کشور ما بلکه در تمام دنیا می‌باشد این مسئله علت‌های گوناگونی دارد. علت‌هایی مانند محدودیت‌های اجتماعی و فرهنگی، مشکلات اقتصادی، ازدواج‌های تحمیلی، ترس و فرار از تنها ماندن، چشم و هم‌چشمی با دوستان و فامیل در امر ازدواج، خشونت و عصبانیت، مادیات، تجمل‌گرایی و تشریفات بیش از حد، خود بزرگ بینی و تحقیر دیگری و ... در طلاق عاطفی اگرچه زوجین باهم زندگی می‌کنند ولی فقط جسم خاکی آنان با هم است و هیچ تعلق روحی و روانی نسبت به هم ندارند و در همین زمان، بیشتر انحرافات اخلاقی و آسیب‌های اجتماعی و روحی و روانی پیش می‌آید (سلیمانی، ۱۳۹۰).

۱-۲- بیان مساله:

"در بین تمامی نهادها، سازمان‌ها و موسسات اجتماعی، خانواده نقش و اهمیت خاص و به سزایی دارد. تمامی افرادی که در باب جامعه اندیشیده‌اند و نیز همه مصلحین بر خانواده و اهمیت حیاتی آن برای جامعه تاکید ورزیده‌اند. به درستی هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند ادعای سلامت کند، چنانچه از خانواده‌های سالم برخوردار نباشد. باز بی هیچ شبهه هیچ یک از آسیب‌های اجتماعی نیست که فارغ از تاثیر خانواده پدید آمده باشد" (ساروخانی، ۱۳۸۶: ص ۱۱؛ عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۸۹). ازدواج یا تشکیل خانواده به قدمت تاریخ و حتی ماقبل تاریخ است و مشکلات زناشویی از همان ابتدا وجود داشته است، اما دلایل پیچیده مانند مشکلات زناشویی آن است که ما هنوز بعد از گذشت قرن‌ها شناخت زیادی از خانواده نداریم، ازدواج به دلایل زیادی دچار تعارض می‌شود. از جمله مشکلات شناخته شده در این زمینه می‌توان مسائل اقتصادی، روابط جنسی، روابط خویشاوندی، دوستان، فرزندان، مشکلات عاطفی و غیره را نام برد (ثنایی، ۱۳۷۸). بسیاری از همسران زندگی مشترک خود را با عشق آغاز می‌کنند. در این زمان هرگز به این موضوع نمی‌اندیشند که روزی ممکن است شعله عشق آنها به خاموشی گراید. الیس^۱ (۱۳۷۹)، عنوان می‌کند زوج‌هایی که به تازگی ازدواج کرده‌اند، کمتر به این فکر می‌افتند که ممکن است زمانی عشق افسانه‌ای آنها کمرنگ شود و این درست زمانی است که دلزدگی آغاز شده است. دلزدگی از عشق یک روند تدریجی است و به ندرت به طور ناگهانی بروز می‌کند. در واقع صمیمیت و عشق به تدریج رنگ می‌بازد و به همراه آن احساس خستگی عمومی عارض می‌شود. شدیدترین نوع دلزدگی

1. Elis. A

فروپاشی رابطه می‌باشد (ادیب راد وادیب راد، ۱۳۸۴). بوهرل^۱ و همکاران (۱۹۹۸)، تعارض زناشویی را وجود سطح بالایی از ناسازگاری، پریشانی، خصومت، بی‌احترامی، و سوءرفتار زبانی در تعاملات بین همسران تعریف می‌کند (تام^۲، ۲۰۰۸). تعارض زناشویی ناشی از واکنش نسبت به تفاوت‌های فردی بوده و زمانی که آنقدر شدت یابد که احساس خشم، خصومت، کینه، نفرت، حسادت و سوءرفتار کلامی و فیزیکی در روابط آنان حاکم شود و به حالت ویرانگر درآید، حالتی غیر عادی است (کالین و سیوگوک^۳، ۲۰۰۹). کنش و واکنش دو فرد که قادر نباشند منظور خود را تفهیم کنند، تعارض نامیده می‌شود (ویلی^۴، ۲۰۰۰). تعارض زناشویی وقتی بروز می‌یابد که اعمال یکی از طرفین با اعمال طرف مقابل تداخل پیدا کند. هم چنان که دو فرد به هم نزدیک‌تر می‌شوند، پتانسیل تعارض افزایش می‌یابد. در حقیقت وقتی تعاملات بین زوجین بیشتر می‌شود و فعالیت‌ها و موضوع‌های متنوع‌تری را در بر می‌گیرد، فرصت مخالفت بیشتر می‌شود. در این حالت، رفتار یک شخص با توقعات شخص دیگر جور در نمی‌آید (گلادینگ^۵، ۲۰۰۳؛ بهاری و همکاران، ۱۳۸۲). تعارض در روابط زناشویی زمانی بوجود می‌آید که زوجها در زمینه همکاری و نیز تصمیم‌های مشترک درجات متفاوتی از استقلال و همبستگی داشته باشند. درک تعارضات و کمک به همسران در یادگیری و حل این مشکلات بسیار مهم است. برخی از تعارضات و ناسازگاری‌ها ممکن است در هر رابطه‌ای طبیعی باشد (رایس^۶، ۱۹۹۶؛ باغبان و مرادی، ۱۳۸۲). ابعاد تعارضات زناشویی دارای هفت بعد کاهش همکاری، کاهش رابطه جنسی، افزایش واکنش هیجانی، افزایش جلب حمایت فرزند، افزایش رابطه فردی با خویشاوندان خود، کاهش رابطه خانوادگی با همسر و دوستان و جدا کردن امور مالی از یکدیگر می‌باشد (ثنایی، ۱۳۷۹؛ منصور و ادیب راد، ۱۳۸۳). یکی از مهمترین آسیب‌های خانوادگی طلاق است؛ کارشناسان بر این باورند که فرآیند طلاق در اکثر مواقع این سیر را طی می‌کند: اختلافات جزئی، تکرار اختلافات جزئی و جدی شدن آن‌ها، جدایی‌ها، بی‌میلی یکی از زوجین به طرف مقابل، قهرهای طولانی و تکرار آن، خستگی زوجین از قهرها و درگیری‌ها، طلاق عاطفی، طلاق قانونی (محمدی، ۱۳۸۳؛ باستانی و همکاران، ۱۳۸۹). اما آمار رسمی به طور کامل نشان دهنده میزان ناکامی همسران در زندگی زناشویی در همسران نیست، زیرا در کنار آن

---

1. Buhler, D

2. Tam. C

3. Callian&Siewgeok

4. Willey. S

5. Glading. S

6. Rice, F

آماری بزرگتر اما کشف نشده به طلاق های عاطفی اختصاص دارد. شاید دوبرابر امار طلاق های قانونی را بتوانیم به طلاق های عاطفی اختصاص دهیم، یعنی به زندگی های خاموش و خانواده های توخالی تبدیل می شوند که فاقد عشق، مصاحبت و دوستی هستند و همسران فقط با جریان زندگی خانوادگی به پیش می روند و زمان را سپری می کنند. خانواده توخالی، خانواده ای است که اعضای آن به زندگی با یکدیگر ادامه می دهند، ولی از روابط و کنش متقابل بایکدیگر و حمایت احساسی محروم هستند (بخارایی، ۱۳۸۸؛ باستانی و همکاران، ۱۳۸۹). پل بوهانان^۱ (۱۹۷۰)، طلاق عاطفی را اولین مرحله در فرآیند طلاق و بیانگر رابطه زناشویی رو به زوالی می داند که احساس بیگانگی جایگزین آن می شود (اولسن^۲ و دفراین^۳، ۲۰۰۶؛ باستانی و همکاران، ۱۳۹۰). بوهانان (۱۹۷۰)، زن و شوهر اگر چه ممکن است با هم بودن را مانند یک گروه اجتماعی ادامه دهند، اما جاذبه و اعتماد آن ها نسبت به یکدیگر از بین رفته است. طلاق عاطفی به عنوان انتخابی نفرت انگیز بین تسلیم و نفرت از خود و تسلط و نفرت از خود تجربه می شود، که در آن هر یک از زن و شوهر، به دلیل احساس غمگینی و ناامیدی، دیگری را آزار می دهد (اسکانزونی و اسکانزونی^۴، ۱۹۸۸؛ باستانی و همکاران، ۱۳۹۰). طلاق عاطفی، فاصله عاطفی مشخص و آشکار میان همسرانی است که هردو ناپخته هستند، هرچند یکی از آنها ممکن است این ناپختگی را تایید کند و دیگری با ابراز اعمال مسئولانه مفرط، چنین چیزی را انکار کند (گلدنبرگ و گلدنبرگ، ۱۳۸۷؛ باستانی و همکاران، ۱۳۹۰). از سویی کیفیت روابط درون خانواده، نقش بسزایی در شکل گیری نگرش ها و بازخوردهای اجتماعی، آمادگی و توسعه مهارت های اجتماعی اعضای خانواده دارد و پایه و اساس روابط درون خانواده بر محور رابطه زن و شوهر استوار است (افروز، ۱۳۸۹؛ باستانی و همکاران، ۱۳۹۰). هدف از مطالعه حاضر پاسخگویی به این سوال پژوهشی است که آیا:

بین ابعاد تعارضات زناشویی در زوجین دارای تعارضات زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

---

1. Bohannan, P
 2. Olson, D
 3. Deffrain, J
 4. Scanzoni & Scanzoni

۱-۳- ضرورت تحقیق:

خانواده یکی از ارکان مهم جامعه به شمار می رود. دستیابی به جامعه سالم، در گرو سلامت خانواده و تحقق خانواده سالم، مشروط به بهره مندی اعضاء آن از سلامت روانی و داشتن روابط مطلوب با یکدیگر است. شواهد نشان می دهد که زوجها در جوامع امروزی برای برقراری روابط صمیمی و درک احساسات از جانب همسران خود با مشکلات متعددی مواجه هستند. بدیهی است که کمبودهای موجود در کفایت های عاطفی و هیجانی زوجها، در کنار عوامل متعدد دیگر، بر زندگی مشترک آنها اثراتی نامطلوب خواهد گذاشت (بهاری، ۱۳۸۲).

طلاق عاطفی نماد وجود مشکل در ارتباط سالم و صحیح بین زن و شوهر است. این مشکل ارتباطی در سطح کوچک (خانواده) می تواند در بعد وسیع تر (جامعه) نیز شیوع و گسترش یابد و ارتباط انسانی را مختل نماید (بخارایی، ۱۳۸۶). جوانان باید در فرآیند ازدواج و همسرگزینی دقت بیشتری کنند هم اکنون جوانانی که زندگی آنها نویاست بیشتر به طلاق رسمی روی می آورند و طلاق عاطفی مربوط به زندگی هایی است که سال های طولانی از آن گذشته و زن و مرد کمتر جسارت و قدرت طلاق رسمی را دارند (معروفی نژاد، ۱۳۹۱). وقتی بنیاد نهاد خانواده دچار تزلزل شود، بنیان های اخلاقی و اجتماعی کل نظام اجتماعی متزلزل شده و جامعه به سوی مشکلات گوناگون سوق داده می شود (آزاد، ۱۳۷۷). با در نظر گرفتن این نکته که تاکنون علی رغم توجه به طلاق، مسئله طلاق عاطفی کمتر مورد بررسی دقیق قرار گرفته است و با توجه به این عوامل در زمینه پیامدهای تعارضات و نارضایتی از زندگی زناشویی و با توجه به اینکه منظومه زن و شوهری به عنوان یک کل و نظام در نظر گرفته می شود، روابط همه اعضای آن بر یکدیگر تاثیر می گذارد و از هم تاثیر می پذیرد بنابراین ضروری است که به بررسی چگونگی و نوع عملکرد در بروز تعارضات زناشویی که از مقدمات جدایی و طلاق است پرداخته شود و علاوه بر آن تعارضات زناشویی تنش زا است و ممکن است به افزایش استرس و کاهش بهزیستی خانواده منجر شود. در رابطه با مسئله طلاق عاطفی، آموزش های پیش از ازدواج و هدایت افراد به سوی ازدواج موفق و همچنین تداوم آموزش ها در طی زندگی مشترک و ترویج فرهنگ مشاوره برای چاره اندیشی زود هنگام در صورت بروز مشکل، نقش بسیار موثری در پیشگیری و درمان طلاق عاطفی خواهد داشت. به طور کلی پژوهش های مربوط به شناخت علل و عوامل طلاق در پیشگیری از پیامدهای منفی ناشی از طلاق مورد استفاده قرار می گیرد (باغبانی و مرادی، ۱۳۸۲). این پژوهش می تواند به افراد و زوجین در شناخت نشانه های دلزدگی عاطفی کمک کرده و به آنها به اقدام در جهت رفع این مسئله و پیشگیری از

اثرات بعدی کمک کند، همچنین نتیجه این تحقیق به نهادهایی از قبیل بهزیستی و کلینیک‌ها در جهت شناسایی بهتر مسائل در ابعاد تعارض کمک می‌کند که از طلاق عاطفی و طلاق زوجین جلوگیری کنند.

۱-۴- اهداف پژوهش:

۱-۴-۱- هدف اصلی:

مقایسه ابعاد تعارضات زناشویی در زوجین دارای تعارضات زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی می‌باشد.

۱-۲- هدف‌های فرعی:

۱- مقایسه کاهش همکاری، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی.

۲- مقایسه کاهش رابطه جنسی، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی.

۳- مقایسه افزایش واکنش‌های هیجانی، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی.

۴- مقایسه حمایت جویی، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی.

۵- مقایسه افزایش رابطه فردی با خویشاوندان خود، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی.

۶- مقایسه کاهش رابطه خانوادگی با خویشاوندان همسر، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی.

۷- مقایسه جداسازی امور مالی از یکدیگر، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی.

۱-۵- سوالات پژوهش:

۱-۵-۱- سوال اصلی:

آیا بین ابعاد تعارضات زناشویی در زوجین دارای تعارضات زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

۱-۵-۲- سوالات فرعی:

۱- آیا در زمینه‌ی کاهش همکاری، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

۲- آیا در زمینه‌ی کاهش رابطه جنسی، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

۳- آیا در زمینه‌ی افزایش واکنش‌های هیجانی، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

۴- آیا در زمینه‌ی حمایت جویی، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

۵- آیا در زمینه‌ی افزایش رابطه فردی با خویشاوندان خود، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

۶- آیا در زمینه‌ی کاهش رابطه خانوادگی با خویشاوندان همسر، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

۷- آیا در زمینه‌ی جداسازی امور مالی از یکدیگر، بین زوجین دارای تعارض زناشویی و زنان دارای طلاق عاطفی تفاوت وجود دارد؟

۱-۶-۱- تعریف تعارض زناشویی

۱-۶-۱-۱- تعریف مفهومی زوجین دارای تعارضات زناشویی:

تعارض زناشویی، حالتی است که زن یک چیز می‌خواهد و مرد چیز دیگری، یک مسئله برای مرد مهم است ولی زن از آن متنفر است. تعارض زناشویی حاصل نیازها، خواسته‌ها و تمایلات ناهمگون زوج-هاست. تعارض زناشویی زمانی اتفاق می‌افتد که یکی از طرفین یا هر دو خودخواه باشند، یکی خودخواهانه و بدون ملاحظه ظرفیت‌ها، قابلیت‌ها، طرح‌ها و اهداف دیگری چیزی را می‌خواهد و وقتی آن خواسته محقق نشود، شروع به قضاوت کردن می‌کند، در این قضاوت طرف مقابل بد جلوه داده می‌شود و با اهرم‌های سکوت، طرد کردن یا بیان رک و مستقیم خشم و نفرت مجازات می‌شود (دیلون^۱، ۲۰۰۵؛ بشکار، ۱۳۸۷).

۱-۶-۱-۲- تعریف عملیاتی زوجین دارای تعارضات زناشویی

منظور از تعارضات زناشویی در این پژوهش، مجموعه نمره‌ای است که آزمودنی‌ها از پرسشنامه تعارضات زناشویی و خرده مقیاس‌های هفت‌گانه‌ی آن که توسط ثنایی و براتی (۱۳۷۵)، تهیه شده کسب کرده‌اند. خرده مقیاس‌های تعارضات زناشویی شامل؛ کاهش همکاری زوج‌ها با یکدیگر، کاهش رابطه جنسی زوج‌ها، افزایش واکنش‌های هیجانی، افزایش جلب حمایت فرزندان، افزایش رابطه شخصی با خانواده خود، کاهش رابطه خانوادگی با خویشاوندان همسر و دوستان و جدا کردن امور مالی از یکدیگر.

^۱.Dillon

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه

پژوهش

در این فصل، ابتدا تعارض، تعریف، نظریه‌ها و عوامل ایجاد کننده تعارض زناشویی ارائه می‌گردند، سپس مفاهیم مربوط به طلاق عاطفی توضیح داده خواهد شد، و در پایان تحقیقات انجام شده در داخل و خارج کشور ارائه خواهد شد.

۲-۱- تعارضات زناشویی

زندگی زناشویی یکی از جهانی‌ترین نهادهای بشری است که دو نفر با توانایی‌ها و استعداد های متفاوت و با نیازها و علائق مختلف و در یک کلام با شخصیت گوناگون تشکیل شده است (کلدنبگ و گلدنبگ^۱، ۲۰۰۰؛ افخمی و همکاران، ۱۳۸۶). ازدواج یکی از مهمترین رویدادهای زندگی هر فرد است و آغاز آن به قدمت تاریخ و حتی ماقبل تاریخ است. با وجود آنکه هیچ زوجی با هدف جدایی ازدواج نمی‌کند و تقریباً همه زوج‌ها به امید یک زندگی درازمدت توأم با آرامش و خوشبختی پیوند می‌بندند. اما در رهگذر زمان بسیاری از ازدواج‌ها به بن بست رسیده و به جدایی ختم می‌شوند (سارخانی، ۱۳۷۶؛ منصور و ادیب راد، ۱۳۸۹). به عقیده ویته‌کر و لیث (۱۹۷۷)، ازدواج گاه در حالی به پایان می‌رسد که بعضی از اعضای آن یا دیوانه شده‌اند یا یکدیگر را وادار به خودکشی یا دیگرکشی کرده‌اند، از همه تاسف بارتر اینکه از این انسان‌های بسیار نازنین و باصفا که همان همسرانشان باشند اهریمن‌های نفرت‌انگیز ساخته‌اند. اما پیش درآمد جدایی زوجین تعارضات زناشویی است که از بگومگوهای ساده شروع شده تا درگیری‌های شدید لفظی، نزاع و کتک‌کاری و گاه جدایی ممکن است گسترش پیدا کند (منصور و ادیب راد، ۱۳۸۳). تعارضات زناشویی یکی از مشکلات شایع خانواده‌ها زوجین در قرن حاضر می‌باشد (سایرز^۲، کوهن^۳ و فرسکو^۴، ۲۰۰۱). تعارض زناشویی که دارای هفت بعد کاهش همکاری، کاهش رابطه جنسی، افزایش واکنش هیجانی، افزایش جلب حمایت فرزند، افزایش رابطه فردی با خویشاوندان خود، کاهش رابطه خانوادگی با همسر و دوستان و جدا کردن امور مالی از یکدیگر می‌باشد (ثنایی، ۱۳۷۹؛ منصور و ادیب‌راد، ۱۳۸۳)، در هر رابطه نزدیکی اجتناب‌ناپذیر است. بعضی از

1. Goldenberg & Goldenberg

2. Sayers

3. Kohn

4. Fresco

زوجین تعارض خود را به شکل باز و مستقیم و بعضی دیگر تعارضشان را انکار و سرکوب می‌کنند و به شکل پنهانی بروز می‌دهند. تقریباً هر زوجی که برای درمان می‌آید در مرحله‌ای از تعارض قرار دارد. آنها ممکن است موضوعات مختلف مثل انتظارات، نیازها، خواسته‌ها، پول، ارتباط جنسی، بچه‌ها و خویشاوندان را برای تعارضشان عنوان کنند (ویکس و تریٲ^۱، ۲۰۰۱؛ افخمی و همکاران، ۱۳۸۶). بروز تعارض در روابط انسان‌ها امری رایج و اجتناب‌ناپذیر است تعارض پدیده‌ای است که به موازات عشق در روابط زناشویی به وجود می‌آید و امری غیرقابل اجتناب است (کیوچینگ، ۱۹۹۶). وجود تعارض در روابط امروزی انسان‌ها به خصوص زوج‌ها امری عادی و شایع است (شفیعی‌نیا، ۱۳۸۱؛ بخشی‌پور و همکاران، ۱۳۹۱). یک رابطه زناشویی صمیمی مستلزم آن است که زوجین یاد بگیرند با هم ارتباط برقرار کنند و با هم متفاوت باشند. تعارض زمانی به وجود می‌آید که زوجین به دلیل همکاری و تصمیمات مشترکی که می‌گیرند درجات مختلفی از استقلال و همبستگی را نشان دهند که این تفاوت‌ها را می‌توان روی یک پیوستار، از تعارض خفیف تا تعارض کامل طبقه‌بندی کرد (یونگ^۲ و لانگ^۳، ۱۹۹۸؛ افخمی و همکاران، ۱۳۸۶). در زمینه تاثیرات مخرب تعارض پژوهش‌های زیادی صورت گرفته که حاکی از آن بودند که وجود تعارض زناشویی بر بهداشت روانی، جسمی و خانوادگی تاثیرگذار است (فینچام و بیچ^۴، ۱۹۹۹؛ افخمی و همکاران، ۱۳۸۶). طلاق یکی از پیامدهای اختلافات زناشویی و یکی از پراسترس‌ترین وقایع زندگی محسوب می‌شود و با اختلافات جسمی و روانی در ارتباط است (کریستنسن و هیوی^۵، ۱۹۹۹؛ افخمی و همکاران، ۱۳۸۶). الگوی تعامل زوجین متعارض می‌تواند به صورت‌های گوناگونی باشد که عبارتند از: ۱- الگوی تعقیب کننده- دوری کننده (تعقیب و گریز): این الگو در زوج‌هایی بوجود می‌آید که یک همسر حالت پرخاشگرانه به خود می‌گیرد و مرتب به سمت طرف مقابل می‌رود و تلاش می‌کند که او را با جدیت بیشتری درگیر رابطه کند، اما فرد مقابل از رابطه کناره‌گیری می‌کند و اوقات بسیار کمی را برای فعالیت‌های طراحی شده صرف می‌کند (یونگ و یونگ، ۱۹۹۸؛ هنرپروران، ۱۳۹۰).

۲- الگوی یادآور- طفره‌رو: این الگو به نام‌های زوج بسیار وظیفه‌شناس- اهمال کار هم معروف است که یکی از آنها مسئول بوده و باید به دیگری برای احساس مسئولیت یادآوری کند. هر چه این روند تکرار

1. Weeks & treat

2. Yong, Y

3. Long, N

4. Fincham & Bich

5. Christensen & Heavey

شود موجب بی میلی و اضطراب در فرد یادآور و بی میلی و دلیل تراشی در فرد طفره‌رو می‌شود (احمدی، ۲۰۰۴؛ هنرپروران، ۱۳۹۰). ۳- الگوی والد-کودک: این نوع تعامل هم مانند الگوی یادآور-طفره‌رو، وابسته به یک والد منتقد است که تلاش می‌کند طرف مقابل را به وضعیت مطیعانه‌تری در رابطه بکشاند و این کار را از راه انتقاد، تنبیه و اجتناب از تعریف انجام می‌دهد. زوج والد، خشمگین است و احساس بر حق بودن می‌کند. زوج کودک اغلب کناره‌گیری می‌کند (رزمی، ۱۳۸۶؛ هنرپروران، ۱۳۹۰). تعارض در روابط زناشویی زمانی بوجود می‌آید که زوجها در زمینه همکاری و نیز تصمیم‌های مشترک درجات متفاوتی از استقلال و همبستگی داشته باشند. درک تعارضات و کمک به همسران در یادگیری و حل این مشکلات بسیار مهم است. برخی از تعارضات و ناسازگاری‌ها ممکن است در هر رابطه‌ای طبیعی باشد (رایس^۱، ۱۹۹۶؛ باغبان و مرادی، ۱۳۸۲).

۲-۱-۱- تعریف تعارض:

در فرهنگ لغات فارسی، تعارض به معنای متعارض و مزاحم یکدیگر شدن، باهم خلاف کردن و اختلاف داشتن معنی شده است رایبیز (۱۳۶۹)، در تعریفی می‌گوید: «تعارض فرآیندی است که در آن، شخص الف به طور عمدی می‌کوشد تا به گونه‌ای بازدارنده سبب ناکامی شخص در رسیدن به علایق و اهدافش گردد». وی توضیح می‌دهد که در این تعریف، مفاهیم ادراک یا آگاهی^۲، مخالفت^۳، کمیابی^۴ و بازدارندگی^۵ نشان‌دهنده ماهیت تعارض هستند. سایر وجوه مشترک تعریف‌های واژه تعارض عبارت از مخالفت، نزاع، کشمکش، پرخاشگری و آشوب است (جهان‌دیده کاظم‌پور، ۱۳۸۸). از نظر گلاسر^۶ (۲۰۰۰)، تعارض زناشویی ناشی از ناهماهنگی زن و شوهر در نوع نیازها و روش ارضای آن، خودمحوری، اختلاف در خواسته‌ها، طرح‌واره رفتاری و رفتار غیرمسئولانه نسبت به ارتباط زناشویی و ازدواج است (فرحبخش؛ ۱۳۸۳؛ افخمی و همکاران، ۱۳۸۶). فاورز و السون^۷ (۱۹۹۲)، همسران متعارض را کسانی می‌دانند که از عادات و شخصیت همسر خود ناراضی بوده و دارای مشکل ارتباطی در حوزه‌های گوناگون هستند (حیدری و همکاران، ۱۳۸۸). ترنر^۸ (۱۹۸۲)، با مطرح کردن اصطلاح

1. Rice, F

2. Perception

3. Opposition

4. Scarcity

5. Blockage

6. Glaser

7. Fowers & Olson

8. Turner